

О. А. Смольков
Ю. Л. Дещинський

РЕЛІГІЄЗНАВСТВО

Навчальний посібник для студентів
2-ге видання, стереотипне

Видавництво ПП “Магнолія 2006”
Львів 2025

УДК 2 (075.8)
ББК 86я73
С 51

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти*

Рецензенти:

Тіменик З. І. – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії Національного університету “Львівська політехніка”;

Васянович Г. П. – доктор педагогічних наук, кандидат філософських наук, професор, зав. кафедри Соціальних та гуманітарних дисциплін Львівської державної академії фінансів.

Смольков О. А., Дещинський Ю. Л.

С 51 Релігієзнавство: Навчальний посібник. – 2-ге вид., стереотип.
– Львів: ПП “Магнолія 2006”, 2025– 231 с.

ISBN 966-8340-49-3

Навчальний посібник “Релігієзнавство” написано за нормативною програмою курсу “Основи філософських знань”. Виклад є лаконічним за змістом та доступним за логікою подання історії розвитку релігій світу та їх місця в українському світогляді, а також основних різновидів релігій давніх та сучасних (первісних, ранніх та пізніх національних, а також світових релігій), їх сутності та взаємозв’язків. Відповідає вимогам комплексного засвоєння курсу та забезпечує використання повної системи основних методів навчання: словесного, наочного і практичного.

Адресовано студентам, слухачам магістратури, аспірантури, викладачам. Може бути використаний учнями ліцеїв, профтехучилищ, коледжів, буде корисний для широкого кола зацікавлених релігієзнавством.

УДК 2 (075.8)
ББК 86я73

ISBN 966-8340-49-3

© О. А. Смольков, Ю. Л. Дещинський, 2025
© Видавництво ПП “Магнолія 2006”, 2025

ЗМІСТ

Передмова	5
Тема 1. Релігієзнавство як наука	7
1.1. Сутність і походження релігії. Основні функції релігії....	7
1.2. Релігія як сфера духовної культури, її елементи і структура	15
1.3. Проблема “Схід-Захід” в сучасній філософії та релігієзнавстві. Особливості східного та західного типів мислення	17
1.4. Виникнення перших релігій. Анімізм, тотемізм, шаманізм, магізм	19
Резюме	45
Запитання для перевірки	46
Тема 2. Стародавні західні та східні релігії	48
2.1. Ранні національні релігії	48
2.1.1. Релігії Стародавнього Єгипту	50
2.1.2. Релігії народів Дворіччя	58
2.1.3. Давньогрецька релігія	63
2.1.4. Релігії Стародавнього Риму	68
2.2. Пізні національні релігії	69
2.2.1. Іудаїзм	70
2.2.2. Зороастризм	77
2.3. Національні релігії Індії, Китаю та Японії як особливе явище	85
2.3.1. Релігії Стародавньої Індії	85
2.3.2. Релігії Стародавнього Китаю	107
2.3.3. Релігія Стародавньої Японії	119
Запитання для перевірки	126
Резюме	127
Тема 3. Світові релігії	128
3.1. Буддизм як світова релігія	129
3.1.1. Виникнення та суть буддизму	129
3.1.2. Основні напрямки буддизму	136
3.1.3. Основні різновиди буддизму	140

3.2. Іслам як світова релігія	141
3.2.1. Основи ісламу	142
3.2.2. Головні течії ісламу.	147
3.2.3. Коран	150
3.2.4. Світогляд ісламу.....	152
3.3. Християнство як світова релігія	166
3.3.1. Виникнення та розвиток раннього християнства	168
3.3.2. Розділення християнства на різні віросповідання	175
3.3.3. Протестантизм та інші різновиди (секти) християнства (380 млн. віруючих).....	194
3.3.4. Біблія у християнстві	202
Резюме	204
Запитання для перевірки	206
Додаток 1. Порівняння ритуалів, заборон та вимог найбільш важливих релігій	207
Додаток 2. Короткий словник філософських термінів ...	211
Література	229

ПЕРЕДМОВА

Курс дисципліни *“Основи філософських знань”* є базовим загальноосвітнім курсом в усіх навчальних закладах I та II рівня акредитації й певну частину його складає релігієзнавство. Навчально-методичне забезпечення даної дисципліни, з огляду на зміни, внесені в навчальні програми, на сьогодні є недостатнім. Існуючі підручники та посібники у значній своїй кількості є російськомовними, і більшість з них видана до 1990 р., курс релігієзнавства розглядається з марксистсько-ленінських та матеріалістичних позицій, світоглядні орієнтири подані односторонньо й не відповідають сучасним. Україномовна навчальна та методична література з курсу *“Основи філософських знань”* із викладенням сучасних релігієзнавчих поглядів широкому колу викладачів та студентів практично невідома.

Запропонований навчальний посібник містить україномовний виклад матеріалу з курсу *“Основи філософських знань”* щодо релігієзнавства в обсязі діючої програми для вищих закладів освіти I та II рівнів акредитації та складається з розділів і тем, які повністю відповідають переліку розділів та тем діючої учбової програми.

Метою авторів було подати матеріал в доступній для студентів формі та спонукати їх до самостійного осмислення вивченого. Тому у темах міститься власне виклад матеріалу разом із довідковою та наочною інформацією. Важливе значення має те, що багато аналітичного та довідкового матеріалу у досить наочному вигляді введено безпосередньо у текст викладення, що допомагає розбиратися у певних складних питаннях, які присутні у релігієзнавчій думці. Теми, в яких викладається матеріал, побудовані за певною схемою: власне теоретичний матеріал із аналітичною, підсумковою інформацією, основна термінологія, питання для перевірки, література.

Теоретичний матеріал викладений з достатньою науковою чіткістю, але у доступній формі. Надто складні або громіздкі питання та проблеми, або проблеми, що не входять в програму, випущені; спеціальна релігієзнавча термінологія використана обмежено та

адаптовано. Для наочності викладеного матеріалу широко використовується метод аналогій, багато зрозумілих для широкого кола студентів прикладів з життя, що допомагають розбиратися у складних питаннях. *Найбільш важливі положення, визначення, висновки та головні думки виділені в тексті окремо*, що дозволяє не тільки чітко слідкувати за логікою викладення, але й більш продуктивно повторювати пройдений матеріал та готуватися до семінарських занять та іспитів.

Питання для перевірки змушують студентів підходити до розгляду проблеми не тільки стандартно, а й з досить несподіваної сторони, що суттєво впливає на розвиток аналітичного мислення. Розглянуті питання слугують базою для подальшої самостійної роботи студентів.

Автори вдячні за цінні побажання щодо покращення змісту посібника рецензентам: доктору педагогічних наук, кандидату філософських наук, професору Г. П. Васяновичу, кандидату філософських наук, доценту кафедри філософії Національного університету “Львівська політехніка” З. І. Тіменику.

Дякуємо також доктору філософських наук, професору, завідувачеві кафедрою філософії Національного університету “Львівська політехніка” В. Л. Петрушенку за цінні й ґрунтовні поради та підтримку.

Велика подяка головному редактору видавництва “Магнолія плюс”, доктору соціологічних наук, професору В. М. Пічі за впорядкування матеріалу та дизайн посібника.

Висловлюємо також подяку Д. О. Смолькову за якісне комп’ютерне складання рукопису посібника та його обробку.

Зауваження та пропозиції змісту та структури посібника направляти на адресу видавництва “Магнолія плюс”: 79060, м. Львів-60, а/с 2623.

Навчальний посібник

*Смольков Олег Анатолійович
Децинський Юрій Леонідович*

Релігієзнавство

2-ге видання, стереотипне

Керівник видавничого проекту *В. М. Піча*

Формат 60 × 84/16.
Умовн. друк. арк. 13,49.
Гарнітура Таймс Нью Роман.

ПП “Магнолія 2006”
м. Львів, 79053, Україна, Перфецького 11 А, тел.+380503701957
e-mail: magnol06@ukr.net
<https://magnolia.lviv>.

Свідоцтво про внесення суб’єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції:
серія ДК № 2534 від 21.06.2006 року,
видане Державним комітетом телебачення і радіомовлення України

Віддруковано в поліграфічному центрі ПП “Магнолія 2006”